

„ լի ճարտարութիւն մը , որով մար-
 „ դուս սրտին ամենէն ծածուկ խոր-
 „ շերն ալ կը թափանցէ կ'իջնայ ու
 „ զինքը յանկարծակիի բերելով նախ
 „ պատկառել կու տայ , կը սոսկացնէ
 „ ու վերջէն կը մխիթարէ . և երբեմն
 „ ալ անոր խղճմտանքին վրայ նախ լու-
 „ մը կայծակներ թօթափելէն վերջը՝
 „ անոր աներկեւան ապահովութեան
 „ ճամբան ալ կը ցուցնէ : Եւ այս
 „ ամէն չքնաղ ձիրքերն են որ ամենէն
 „ երևելի մատենագիրներն ալ ստիպե-
 „ ցին վկայելու թէ Սասիլեան այն
 „ սակաւագիւտ մարդիկներէն մէկն է ,
 „ որոնք որ բնութիւնը պերճախօս ըս-
 „ տեղծեց :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԼՌՈՂՔՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ Ը .

Փողացաւ արշայոյ : — Սասիլէ կալ :

Ե . Փողացաւ արշայոյ : — Տղայոց փո-
 ղացաւ սոսկալի հիւանդութիւն մընէ ,
 և ասոր նշանները շատ անգամ անյայտ
 կ'ըլլան : Սովորաբար հարբուխէ կամ
 սաստիկ հազէ մը ետքը կ'իմացուի : Տը-
 ղան նեղութիւն կը զգայ , երեսին գոյ-
 նը կը դեղնի և կամ կը կարմրի , սաս-
 տիկ յոգնածի պէս կը պառկի , և քանի
 մը ժամ հանդարտ քնանալէն ետքը ,
 խղզուելու մը պէս ըլլալով՝ յանկարծ
 կ'արթննայ : Երեսն կոկորդը կը քե-
 րուի , կը ցաւի , չկրնար դիւրաւ շունչ
 առնել , առած ատենն ալ սաստիկ խժա-
 լու ձայներ կը հանէ :

Երբոր նեղութիւնը աւելի սաստկա-
 նայ , հազը կը սկսի աւելի ստէպ բռնել ,
 ձայնը սաստիկ ու խռպոտ կ'ըլլայ , և
 շնչառութիւնը դժուարաւ կ'ընէ :

Երբեմն հազը չոր կ'ըլլայ ու պղա-
 մը չքակուիր , երբեմն ալ հազին հետ

մէկտեղ սիրտը ետ կու գայ և հիւանդէն
 արիւն կ'երթայ : Եւ նշանները մաս-
 նաւոր կերպով հիւանդութեան սկիզբը
 կ'երևան . բայց երբոր հիւանդութիւ-
 նը վերջի աստիճանի սաստկութեան
 մէջ ըլլայ , ան ատեն հիւանդը թաղան-
 թի ձեռով կտորներ դուրս կու տայ :

Եւ չափողին ու մեծ շնչերակին թա-
 ղանթները սաստիկ բորբոքած կ'ըլլան ,
 ու խիստ շատ պղղամ դուրս կու տան , որ
 սաստիկ տաքութեան մաշկի պէս կը
 թանձրանայ , ու քիչ ատենէն շնչառու-
 թեան անցքը կը գոցէ . և երբեմն անանկ
 սաստիկ՝ որ ինչուանքիչ մը օդ մտնալու
 տեղ ալ չի մնար :

Եւ փողացաւ երբոր չգարմանուի ,
 քամնը չորս ժամուան մէջ կրնայ մահ
 պատճառել , երբեմն ալ ինչուան տաս-
 նըմէկ ժամուան մէջ :

Եւ առական չէ պղղամը քակել ու պար-
 պել , աւելի պէտք է ան պղղամը դոյացը
 նողին հետ կուրիլ որէ բորբոքումը , քա-
 նի որ աս բորբոքումը կայ՝ խղզուելու ալ
 միշտ վտանգ կայ :

Եւ վտանգէն զատ հիւանդին ուղեղն
 ալ սաստիկ տաքած կ'ըլլայ և արիւնը
 սաստկութեամբ դէպ'ի հոն կը վազէ :

Եւ արիւն տարեկանէ ինչուան եօթը
 տարեկան տղաքը աւելի ենթակայ են
 աս սոսկալի հիւանդութեան : Եւ ան
 ատենը աւելի ալ վախնալու է , անոր
 համար որ ան հասակին մէջ շնչառու-
 թեան անցքը խիստ նեղ ըլլալով , աւելի
 դիւրաւ կը լեցուի ան շինծու մաշկով
 ու պղղամով :

Երբոր աս փողացաւ մէյմը սաստ-
 կանայ , քիչ յոյս կը մնայ առողջութեան .
 անոր համար խելքով ու գիտութեամբ
 ամէն ջանք ընելու է առջին առնելու :
 Ստի շատ հարկաւոր է տղաքը օդին
 յանկարծական փոփոխութիւններէն
 զգուշացնել , խոնաւ ու ցուրտ օդին
 դուրս չհանել՝ երբոր դեռ փափուկ է
 կազմուածքնին : Իսկ թէ որ զօրաւոր է
 կազմուածքնին , պզտիկուց զիրենք պէտք
 է վարժեցնել ամէն տեսակ օդի փոփո-
 խութեան :

Տղայոց փողացաւ համաճարակ է :

բնութիւն կ'ունենան , անոր համար նայելու է որ բարկասիրտ տղոց կամքին դէմ բաներ չըլլուն այնպիսի ատեն :

Տղոց փողացաւը ըստ ինքեան վախ-նայու հիւանդութիւն մը չէ , ու դեղն ալ դիւրին է . այսինքն կեցած տեղը ոչ տաք պէտք է ըլլայ և ոչ ցուրտ , օդը չոր , հագուստը տաք , պառկած տեղը հանգիստ , խմածը անոյշ բաներ , կե-րակուրը քիչ , միս չուտել , հապա միայն թեթեւ արգանակ . աս դեղերով ստա-մոքսը չբոգոր , ու հազն ալ կը հան-դարտի :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԼՁԲԻՐ — ԶԵՐԴՈՒՆ :

ՅԱՄԱՔ երկրի օգտակար միանգա-մայն և զուարճալի տեսարաններէն մէկն ալ անուշ ջրի աղբիւրներն են , որոնցմէ ոմանք երբեմն երբեմն , և ոմանք ալ անընդհատ՝ կենդանի ու քաղցր ջուր մը կը վազցընեն : ԼՁԻ աղբիւրներուն ծագումը գլխաւորապէս անձրևի ջրերէն առաջ կու գայ , որ կամաց կամաց գետ-նին ծակտիքներէն ու պատառուածք-ներէն կը թափանցեն կ'անցնին եր-կրիս խորերը , ինչուան կաւի կամ որ-ձաքարի խաւին վրայ հասնին , և հոն կը սկսին ժողվուիլ ու ընդունարան մը ձևացընել , և բոլորը մէկտեղ միանա-լով՝ գետնին տակը այլ և այլ երակ-ներ կամ առուններ կը ձևանան , և գետ-նէն ծակ տեղուանք գտնելով դուրս կ'ելլեն դարձեալ : Զմեռը ցուրտ ատեն անձրևը օդուն մէջ սառելով ձիւնի ձևով լեռներուն վրայ կը թափի . վերջը հո-ղուն տաքութենէն հալելով աղբիւրնե-րուն ծագմանը ու աճմանը պատճառ կ'ըլլայ : Լնաբանք հաշիւ ըրած են թէ մէկ տարուան մը մէջ Իրչափ ջուր գե-տերուն ձեռքով մէկ աշխարհքէ մէկալ աշխարհք կը վազէ կ'երթայ . նոյնպէս ալ հաշիւ ընելով՝ թէ այս գնացածին

տեղ Իրչափ ջուր տարուան մը մէջ մըթ-նոլորտէն նոյն աշխարհքին վրայ կը թա-փի , գտած են որ աս երկրորդը՝ այսինքն անձրևի ջուրը՝ անհամեմատ աւելի է . անանկ որ բոլոր կենդանեաց ու բուսոց պիտոյքը առատութեամբ լեցընելէն ետքը՝ մաս մ'ալ դեռ կ'աւելնայ , որով որ վազուկ ջրերուն աղբիւրները կը ձևանան , կամ հետզհետէ անսպառ կը մնան : Երկրի գաղղիացին հաշիւ ը-րաւ որ Տիփոն քաղքին շրջակայ եր-կիրները քառակուսի մղոնի մը վրայ՝ տարուան մը մէջ 238,050,000 խորա-նարդ ոտք անձրևի ջուր կը թափի . Ե-նա գետին աղբիւրը Փարիզէն 60 մղոն վեր դրաւ մտքով , ու սեպեց որ 50 մղոն լայնութեամբ մթնոլորտի ջուր մէջը ընդունի . աս այսպէս դնելով տարուան մը մէջ 714,150 միլիոն խորանարդ ոտք ջուր պիտի ընդունի : Եւկէց իմացաւ որ Փարիզու թագաւորական կամրջին տակէն վազած ջուրը հազիւ թէ այս անձրևի ջրին $\frac{1}{6}$ է . ու թէ որ ենթադրենք ալ թէ մթնոլորտին ջրին երրորդ մասը նորէն գոլորշի դառնայ , ու նոյնչափ մ'ալ բոյսերէն ու կենդանիներէն սպա-ռուի , դարձեալ միշտ երրորդ մաս մը կը մնայ աղբիւրներու ու գետերու պահ-պանութեանը համար : Եղան ոմանք որ Երկրի այս հաշուին հաւանելով անհիմն ու փուճ առարկութիւններ հանեցին , բայց Տալգոնի ըրած փորձե-րէն ալ խիստ յայտնի կ'իմացուի որ ան-ձրևէ ու ձիւնէ հաւաքուած ջուրը՝ գետերուն ծովը թափած ջրէն 3 ան-գամ աւելի է : — Երեւելով ու մազա-տեսակ խողովակներու ձեռքով ծովու ջուրն ալ կրնայ աղբիւրներու ծագումն տալ . բայց սակայն այս տեսակ աղբիւր-ները իրենց աղի բնութեամբը մէկալ-ներէն կը զանազանին , վասն զի ծովու ջուրը թէպէտեւ երկրիս բարակ ծակ-տիքներէն ալ անցնի՝ բայց ոչ երբէք իր բնալուծական յատկութիւնները կրկոր-սընցընէ :

Եւ ինչպէս որ երկրիս տակը շատ ընդարձակ ջրի շտեմարաններ կը գտ-նուին , նոյնպէս յայտնի բան է որ ան